

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

I. Ophævelse af bestemmelsen om adgangen til dispensation fra fødestedskriteriet.

I overensstemmelse med det i lønningslovens 2. betænkning af 11. april 1958 anførte om afgrænsningskriteriet mellem ikke-hjemmehørende (udsendte) og hjemmehørende tjenestemænd i Grønland blev det såkaldte hjemstavnskriterium i tiden efter 1. april 1958 anvendt som altovervejende hovedregel ved denne afgrænsning. Efter dette kriterium krævedes der for at opnå status som i Grønland ikke-hjemmehørende tjenestemand, at pågældende havde opholdt sig i en uafbrudt periode af 10 år uden for Grønland efter det fyldte 8. år, samt at han desuden ved ansættelsen til tjeneste i Grønland havde bopæl her i landet.

Begrundelsen for nødvendigheden af sondringen mellem hjemmehørende og ikke-hjemmehørende nævntes bl.a. i betænkning fra Grønlandsudvalget af 1960. Det udtaltes således, at de udsendte tjenestemænd naturligvis burde ansættes efter den grønlandske tjenestemandslov. »... men for at arbejde uden for deres hjemlige milieu bør der ydes et grønlandstillæg.« Det blev således foreslået, at tillægget efter forhandling med tjenestemændenes organisationer burde fastsættes på de årlige bevillingslove.

For de udsendte overenskomstlønnede tilføjede man, at der burde indgås særlige overenskomster specielt gældende for Grønland med de pågældendes faglige organisationer her i landet, således at der skulle ydes et overenskomstmæssigt fastsat grønlandstillæg som præmie til de egentlige udsendte.

Anvendelsen af hjemstavnskriteriet gav i Grønland anledning til stærk kritik. Man anså det således ikke for retfærdigt, at en mindre gruppe grønlændere ved at udsætte hjemrejsen nogle år skulle kunne få en langt højere aflønning end deres

landsmænd og derved »dele« den grønlandske befolkning i 2 grupper.

Efter et forslag fra 5 af de grønlandske medlemmer af »Grønlandsudvalget af 1960« gik udvalget dengang ind for, at afgrænsningen mellem de 2 tjenestemandsgupper fremtidigt burde ske efter et såkaldt »fødestedskriterium«. I forhold til hjemstavnskriteriet var fordelene åbenbare, idet det jo fremover ikke ville være forbundet med nogen økonomisk fordel at udsætte hjemrejsen til Grønland.

Som en yderligere fordel anførtes det, at den indbyrdes diskrimination mellem grønlænderne blev væsentligt mindre, hvilket måtte fremme den grønlandske solidaritetsfølelse.

I lov nr. 168 af 27. maj 1964, § 85, der trådte i kraft den 1. juli 1964, indførtes således fødestedskriteriet, som det kom til at hedde, og dette kriterium forblev i kraft ved 1971-tjenestemandsloven for Grønland, § 10, jfr. lovbekendtgørelse nr. 107 af 4. marts 1976.

Fødestedskriteriet knytter i første række afgrænsningen mellem i Grønland hjemmehørende og ikke-hjemmehørende tjenestemænd til fødestedet samt til opholdsstedet ved første ansættelse, herunder antagelsen som aspirant til en tjenestemandstilling i Grønland.

For at undgå åbenbare urimeligheder ved anvendelsen af fødestedskriteriet modificeredes dette dog i overensstemmelse med grønlandsudvalgets forslag derhen, at der på den ene side foruden fødsel og fast ophold uden for Grønland ved ansættelsen også krævedes ophold uden for Grønland i 5 år umiddelbart efter fødslen, for at en person kunne få status som ikke-hjemmehørende i Grønland, medens der på den anden side, under hensyn til, at en person, til trods for, at han er hjemmehørende i Grønland, kunne have et ganske særligt tilknytningsforhold til et samfund uden for